

# PRÍSTUPY K ROZDEĽOVANIU SLOV NA KONCI RIADKA V KODIFIKAČNEJ PRAXI A V ODBORNÝCH DISKUSIÁCH<sup>1</sup>

*Jaroslava Rusinková*

*Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied  
Bratislava*

RUSINKOVÁ, Jaroslava: Hyphenation in Scientific Discourse. *Slovak Language*, 2021, Vol. 86, No 2, pp. 254 – 267.

**Abstract:** After resumption of discussion about Slovak orthography many language uncertainties linked with current orthography handbook come to the fore. This is shown not only in the language using, but also in language attitudes of language users. Before deeper research of spelling problems it is important to know the development of various questions, e. g. the issue of hyphenation which is given a little space in the handbook of Slovak orthography. The aim of the article is to outline the various approaches to the issue of hyphenation in the past and discussions that accompanied changes in orthography. Even today this problem does not appear to be sufficiently solved and it presupposes further research.

**Key words:** Slovak orthography, hyphenation, orthographical principles, criteria of the literacy

## ÚVOD

Rozdeľovaniu slov na konci riadka sa v jazykovedných diskusiách, ako aj v kodifikačných príručkách venoval doposiaľ len nevelký priestor. Pravda, nejde o najzávažnejšiu ani o najproblematickejšiu oblasť slovenského pravopisu, čo však neznamená, že sa v nej už tradične neopakujú isté ťažkosti.

V súčasnosti, keď znova ožívajú diskusie o zmenách pravopisných pravidiel, žiada sa položiť si isté otázky prv, než sa pustíme do dôkladného výskumu aktuálnych pravopisných problémov. Ide o otázky, ktoré sa nemusia týkať len rozdeľovania slov, napr. Ako sa k téme pristupovalo v minulosti? Ktoré javy sa ukázali ako problematické? Ako sa kodifikátori snažili riešiť javy, ktoré považovali za problematické? Ako zdôvodňovali zmeny v pravopise? Náš príspevok koncipujeme ako úvodnú prehľadovú štúdiu o rozdeľovaní slov, ktorá predchádza hlbšiemu výskumu. Vychádzame pri tom z doposiaľ existujúcich jazykových ťažkostí a neistôt, ktoré rozdeľovanie slov na konci riadka spôsobuje u používateľov jazyka.

Prehľadová štúdiá sa zameriava na najhlavnejšie kodifikačné diela od Štúrovej *Nauky reči slovenskej* (1946) až dodnes (*Pravidlá slovenského pravopisu*, 2013), ktoré doplníme poznatkami z diskusií jazykovedcov, ktoré sa objavovali v *Slovenskej reči*. Sú dokladom odborného metadiskurzu o danej téme, ktorá sa dostáva do pozornosti s potrebou úpravy pravopisných pravidiel.

<sup>1</sup> Článok bol vypracovaný v rámci projektu VEGA č. 2/0133/20 *Slovenský pravopis a jeho pravidlá v kontexte súčasnej jazykovedy a jazykovej praxe*.

## Rozdeľovanie slov v *Nauke reči slovenskej*

Tak ako k akejkolvek inej časti pravidiel slovenského pravopisu aj k rozdeľovaniu slov sa v minulosti pristupovalo z rôznych metodologických pozícií, ktoré zodpovedali platným spisovnoязыkovým kritériám. Spisovnoязыkové kritériá predstavovali hodnotiacu zložku kodifikácie. Výsledná podoba pravidiel bola tiež daná pravopisnými princípmi, ktoré sa uplatňovali v riešení jednotlivých pravopisných javov.

V Štúrovej *Nauke reči slovenskej* (1843)<sup>2</sup> sa za najdôležitejší pravopisný princíp pokladal hláskoslovný princíp: „Pravopis nič je ňje inšje ako ustálenuo alebo z prjebehu časovjeho do prjestoru preňesenuo visloveňja, t. j. pravopis má tjež vislovit' reč ale ňje v čase lež v prjestore. Podla tohoto pravd'ivjeho pochopu pravopisu on na žjadnom inšom základ'e stáť ňemuože, len na základ'e visloveňja. Pravopisi zo starích časou pochádzajúce, pravopisi tak rečenje etimologickje, ňemajú tjež žjaden inší základ ako visloveňja.“ Ľ. Štúr jasne naznačoval, že dôležité je to, čo je „ustálenuo“, hlavným spisovnoязыkovým kritériom bola preňho aktuálna ustálenosť (dnes by sme ju nazvali normovanosťou). Naopak, do úzadia odsúval historickosť a etymologický princíp. Hláskoslovný princíp sa premietol aj do riešenia otázky rozdeľovania slov, ktorého základom bolo slabičné delenie: „Pre tú príčinu že písmo je visloveňja reči v prjestore, velarazí biva že to čo reč vo vedňe vislovuje na prjestore sa vedno písať ňemuože, za to sa musí poďeliť, docela ale potrebnno je abi sa takuoto poďeleňja držalo dobrjeho visloveňja t. j. slová musja sa pretrhnúť tam, kde sa vo visloveňí tých samích slov d'elja silabi jedna od druhej.“ Kritérium ustálenosti sa zase prejavilo v prípade rozdeľovania tých slov, ktoré sa začínajú samohláskou a ktorým predchádza predpona zakončená spoluhláskou. V tom prípade sa oddeľovalo slovo tak, ako bolo ustálené v povedomí používateľov jazyka, napr. *pred-ist'*, *roz-o-rat'*. Ak však isté spojenia „v povedomí obecnom zhinulo, na pr. ňerozd'eluj roz-um, ale ro-zum ako sa vislovuje“. Ľ. Štúr prakticky označil jazykové povedomie (jazykový cit) ako jeden z hlavných indikátorov správneho pravopisu. Jazykový cit však nechápal ako zložku, ktorá má podporovať jazykové vedomie, tak ako sa to deklaruje v súčasnosti. Hovoril skôr o jazykovom povedomí v praxi, o pravidlách, ktoré a) nepodliehajú objektívnej logike; b) si človek osvojuje, rozvíja, upevňuje a mení v komunikácii; c) sú ustálené, nie dané; d) môžu zaniknúť; ale e) môžu byť základom dlhotrvajúcej normy a f) sú súčasťou prirodzeného vývinu jazyka, pretože práve na tomto mieste sa prepojenie pravopisu a jazyka zvyrazňuje. Toto prepojenie tiež zvyrazňuje prelínanie hláskoslovného princípu s tvarotvorným, ktoré sa prejavovalo v prípade oddeľovania koreňa slova od „prívesák lebo predložjek, keď sa tjeto čjastki aj ako rozličnje silabi vislovujú“. Nevýhodou presadzovania kritéria

<sup>2</sup> Dostupné na: [https://www.juls.savba.sk/ediela/nrs/nauka\\_reci\\_slovenskej.html#o-p-sa-slov-alebo-o-pravopise](https://www.juls.savba.sk/ediela/nrs/nauka_reci_slovenskej.html#o-p-sa-slov-alebo-o-pravopise) [cit. dňa 2. 6. 2021].

ustálenosti bolo riešenie problému rozdeľovania slov, v ktorých sa kumulujú dva a viac susediacich konsonantov. V nejasných prípadoch sa Ľ. Štúr opieral o „običajní sklad v slovách“ a o „pohodlno visloveňja“. Túto otázku však riešil pomerne nejasne, a to pravidlom delenia podľa bežne rozšírených typov slabík. Ukazuje sa to napr. na slove *daromní*, ktoré by sa tak malo rozdeliť ako *da-ro-mní* (podľa *mňa, mňích*), avšak po použití konfrontačnej metódy, pod vplyvom objektivistického prístupu Ľ. Štúra usúdil, že v slovenskom jazyku sa predsa len spojenia začínajúce sa na *mn* nenachádzajú, a preto by bolo lepšie rozdeľovať slovo ako *da-rom-ní*, podobne aj *zur-val, mi-sljet'* (podľa *sljed'it'*) a pod.

Štúrov úmysel opierať sa o ustálenosť v období, keď sa spisovná slovenčina a pravopis nachádzali v konštitučnej fáze existencie, bol optimistický, ale vzhľadom na vtedajšiu obmedzenú písanú produkciu príliš progresívny. Navyše, jeho snahy zasiahli spory o podobu spisovnej slovenčiny, ktoré zapríčinili čiastočný odklon od Štúrovej koncepcie v prospech etymologického pravopisného princípu a hoci Martin Hattala do *Krátkej mluvnice slovenskej* (1852) nezahrnul kapitolu o rozdeľovaní slov, s etymologickým prístupom sa neskôr začalo počítať aj v tejto otázke. Ukazuje sa to aj v ďalšej významnej príručke *Rukoväť spisovnej reči slovenskej* od Sama Czambela (1902).

### **Rozdeľovanie slov v *Rukoväti spisovnej reči slovenskej***

O *Rukoväti* by sa dalo povedať, že bola dvojdomá. Na jednej strane je známe, že S. Czambel sa opieral o mladogramatické výskumy, podľa ktorých presadzoval tézu o spätosti spisovného jazyka s nárečiami (porov. Krajčovič – Žigo, 2006, s. 212). Czamblovu orientovanosť na dialekty potvrdzuje aj myšlienka v úvode *Rukoväti*, ktorá upriamuje používateľa spisovného jazyka na vlastný prirodzený jazyk: „V tých veciach, o ktorých nenajdeš úpravy, ani zásadnej, opieraj sa o vlastné podrečie“ (Czambel, 1902, s. III). Osobitne dbal o to, aby sa slovenský pravopis dostatočne odlišoval od českého a aby sa odlišoval od „jazyka starších slovenských kníh a časopisov“ (Czambel, 1902, s. IV), pričom nositeľom dialektov odporúčal najmä „také novšie knihy alebo časopisy, ktoré sú správne po slovensky písané“ (tamže, s. III).

Vyvstáva otázka, čo potom znamená uvedený etymologický princíp, ktorý by sa mal v jeho diele prejavovať, pretože Czambel sa evidentne opieral o vtedajšiu prax. V kapitole O rozdeľovaní slabík ide najmä o formulácie, v ktorých sa (na rozdiel od Štúra) poukazuje na pôvodnú štruktúru slova: „1. Keď je len jedna spoluhláska medzi samohláskami, dvojhláskami alebo polosamohláskami, ona sa prirazí ku slabike nasledujúcej, jestliže sa tomu zrejmo neprotiví pôvodný sklad slova. (...) Jestli je však pôvod slova zrejmý, delíme dl'a toho, jako on vyžaduje, na pr. nad-u-žit' (ale na-du-riť!), pod-u-jat' (ale po-lo-žit'), roz-um atp.“ (Czambel, 1902, s. 289). Práve slovo *rozum* poukazuje na to, že Czambel chápal pôvod slova inak ako Ľ. Štúr, ktorý uvedený výraz rozdeľoval *ro-zum*.

S. Czambel sa od L. Štúra odklonil aj v otázke rozdelenia slabík, v ktorých sa stretáva skupina konsonantov, a to opäť s prihliadaním na pôvod slova. Ak sa pôvodné zloženie nepociťovalo, vyriešil delenie mechanicky, tzn. že sa „všetky prirazia ku slabike nasledujúcej, jestliže sa tomu zrejmo neprotiví pôvodný sklad slova. Tak delíme: se-stra, lá-ska, o-kno, (...)“ (Czambel, 1902, s. 290). V prípade, že je pôvod slova zrejímavý, navrhoval delenie podľa neho, napr. *po-znat'*, *roz-niest'*, *od-ho-dit'* a pod. Príklady, ktoré autor uviedol, poukazujú na to, že sa tu výrazne miešal etymologický a tvarotvorný prístup, napr. *po-znat'*, *roz-niest'*, *roz-mie-siť*, *trias-li*, *nies-li*, *viaz-nuť*, *krad-núť*, *sed-lár-sky*, *vo-jen-ský*, *hor-ký*, *slad-ký*, *veľ-ký*, *chlap-mi*, *hríb-mi* atď.

Okrem toho je dôležité spomenúť, že S. Czambel registroval variantnosť v riešení otázky delenia slov v praxi: „Také rozlúčenie spoluhláskových grúpp ku dvom slabikám, napomôže-li sa tým výslova slabiky, dopúšťa sa aj v prípadoch iných tým viac, lebo v novej dobe pre obľahčenie pravidiel ujíma sa v tej veci náhľad slobodnomyseľný, dľa ktorého vôbec dvojako smieme deliť slová, ktorých pôvod nie je zrejímavý: nielen prirazením celej grupy k nasledujúcej slabike, ale po prípade aj rozlúčením jej ku dvom susedným slabikám“ (Czambel, 1902, s. 290).

Czamblova *Rukoväť* sa javí omnoho menej etymologizujúca v porovnaní napr. s *Pravidlami slovenského pravopisu* z r. 1940, a to napr. v slovách *o-blie-kať* (Czambel, 1902, s. 290) a *ob-lek* (Baník, 1940, s. 61), ktoré majú spoločný významový základ, pričom S. Czambel zdôraznil, že v tomto slove si pôvodnú štruktúru slova nevedomujeme, čím výrazne zdôraznil význam súčasného jazykového povedomia, resp. súčasnej jazykovej praxe, a tak nedotiahol etymologický princíp do krajnosti. Ukazuje sa, že S. Czambel síce prihliadal na pôvodný „sklad“ slov, avšak smerodajnejšie bolo preňho používanie jazyka. Vydanie *Rukoväti* kodifikovalo tzv. martinský úzus, ktorému bola „rozhodujúcim kritériom jazyková prax, t. j. používanie jazykových prostriedkov v publicistike a v beletrii, ktorá vychádzala v matičných časopisoch, zborníkoch a almanachoch“ (Krajčovič – Žigo, 2006, s. 207 – 208). Vydavateľská prax sa už v tej dobe vyznačovala variantnosťou, na čo reagovali nasledujúce *Pravidlá slovenského pravopisu* z r. 1931.

### **Rozdeľovanie slov v *Pravidlách slovenského pravopisu s abecedným pravopisným slovníkom* z r. 1931**

Rok 1931 priniesol prvé pravidlá slovenského pravopisu (pod daným názvom). Hlavnými kritériami pritom boli fonetické (zvukoslovné), etymologické (pôvodoslovné) a historické (dejinné) kritérium. Cieľom úpravy pravopisu bolo „aspoň čiastočne zjednodušiť a uľahčiť pomerne veľmi ťažký náš pravopis, priblížiť písané slovo skutočnej výslovnosti, odstrániť niektoré nedôslednosti v pravopise i vo výslovnosti a zaviesť pevnejšiu jednotnosť pravopisnú“ (Vážný, 1931, s. 3). Rozdeľovanie slov ako marginálna kapitola pravidiel (kap. Delenie slabík; Vážný, 1931, s. 42

– 43) kombinovalo uvedené hodnotiace kritériá, pričom slová delili na zložené a nezložené (medzi ne patrili aj slová odvodené predponami a príponami). Slová sa delili podľa pôvodu, a to domáce, ako aj cudzie (*noc-l'ah, ú-ctivý, na-dšenie, ab-solvent* a pod.). V zásade sa však poučky neodlišovali od Czamblových, spoluhláskové skupiny, pri ktorých sa nepocit'uje pôvod slova, mechanicky sa pripájali k nasledujúcej slabike (*ci-tron, bu-blat', se-stra*).

Odklon od Czamblovho pravopisu však nastal, pretože V. Vážný mal odlišný názor na to, kde sa pôvodná štruktúra pocit'uje (vzhľadom na vývoj jazyka sa uvedený problém javí ako návratný, v jazykovom povedomí bude vždy dochádzať k zmenám). Preto sa nariaďovalo vždy rozdeľovať skupiny spoluhlások v slovách typu *čes-ký, an-glic-ký, ob-lak, ob-lek, ob-rat* (Vážný, 1931, s. 43) oproti *če-ský, ne-meč-ký, o-blie-kať, o-bra-cať* (S. Czambel pokladal za pôvodné sklady slova *ob-vlie-kať, ob-vra-cať, ne-meč-ský*; porov. Czambel, 1902, s. 290). *Pravidlá slovenského pravopisu* posilnili etymologické a historické kritérium, hoci pre ne boli ešte stále charakteristické aj dvojtvary, v dôsledku čoho sa do kritizujúcej pozície postavila redakcia prvého jazykovedného časopisu *Slovenská reč*: „V našom etymologickom pravopise máme rozdeľovať slová podľa ich pôvodu, čo platí bez výnimky v slovách složených, ktorých pôvod je nám jasný. (...) Rozdeľovanie slov podľa ich pôvodu je presne vypracované v češtine; nám prichodí len prijať ho dôsledne i pre slovenský pravopis. V tom nás nevedú nijaké ohľady na češtinu, ale jasne stanovená zásada, že slová máme rozdeľovať podľa ich pôvodu. České, slovenské a ostatné slovanské slová so stránky kmenoslovnej majú rovnaký praslovanský pôvod, z tej príčiny musíme ich rovnako rozdeľovať. Pravidlá slk. pravopisu ani v tejto veci nie sú dôsledné“ (Slovenská reč, 1932 – 1933, s. 160).

*Slovenská reč* začala vychádzať rok po vydaní *Pravidiel*, a to z dôvodu, že dané pravidlá boli zamietnuté na valnom zhromaždení Matice slovenskej (12. mája 1932). Úlohou časopisu bolo „poukázať na správnosť domácich výrazov, odstraňovať rozkolísanosť normy vyvolanú vonkajším vplyvom aj vydaním Pravidiel slovenského pravopisu (1931) a mali zabrániť nežiaducemu prenikaniu bohemizmov či archaizmov do slovenskej spisovnej lexiky“ (Krajčovič – Žigo, 2006, s. 221). Lahko z toho možno vyvodit', že upínanie sa na pôvodnosť a historickosť nepodporovalo jednotnosť a jednoduchosť slovenského pravopisu. Napriek tomu sa tieto tendencie posilňovali, až vyústili v období slovenského purizmu, presadzovaného v 30. a 40. rokoch minulého storočia.

### **Rozdeľovanie slov v *Pravidlách slovenského pravopisu s pravopisným slovníkom z r. 1940***

Završením puristických tendencií boli *Pravidlá slovenského pravopisu z r. 1940* (v upravenej podobe návrhu Henricha Bartka od Antona Augustína Baníka). V snahe

zjednotiť pravopis a v snahe zabrániť rozkolísanosti nová príručka eliminovala všetky dvojtvary, pričom hlavným kritériom bolo kritérium národnej svojskosti. Odborníci sa vrátili k Czamblovým ľudovým nárečiam ako k hlavnému zdroju spisovných jazykových prostriedkov, navyše sa v tom období pravidelne objavovali články o úpadku jazykovej praxe.

Pravidlá nadviazali na PSP z r. 1931 a dodržali rozdeľovanie slov napr. *sloven-ský, poľ-ský, francúz-sky*, ale *Češ-ka, Rus-ka, Alsas-ka*, pričom sa dôsledne vyhýbali adjektívnym tvarom *český, ruský, alsaský*, ktoré neboli také jednoznačné, pretože pri konfrontácii adjektív a obyvateľských pomenovaní by museli do úvahy prichádzať varianty *če-ský* aj *čes-ký*, (spomeňme, že S. Czambel delil uvedené adjektíva *če-ský, ru-ský* a V. Vážný zase *čes-ký, rus-ký, sas-ký*). Podľa predošlých pravidiel sa tiež zachovalo delenie *ob-liečť, ob-lek, ob-racať* a pod., pričom sa v daných pravidlách nebral ohľad na to, či sa pôvodná štruktúra slova pociťuje.

Odlišné chápanie pôvodnosti slov sa dá pozorovať aj na príkladoch z *Pravidiel*, napr. v slovách *žo-brat', se-stra, ja-zda, myš-lienka* (1931) oproti *žob-rat', ses-tra, jaz-da, myš-lienka* (1940). Za pozornosť tiež stojí slovo *na-jmä*, ktoré sa v ďalších vydaniach *Pravidiel* riešilo iným spôsobom.

Etymologické hľadisko sa v praxi neujalo veľmi dobre. Uvedené pravidlá rozdeľovania slov sa nezaobišli bez problémov v jazykovej praxi, čo konštatuje redakcia *Slovenskej reči* (Anton Jánošík a Jozef Škultéty) už v r. 1942: „Myslíme, že problém v slovenčine bude načim riešiť celkom prakticky: uvoľniť doterajšie pravidlo, ktoré i tak prísne zachovať vedia z nás iba niektorí. Aj my môžeme s Vami len súhlasiť, aby sa v slovenčine uplatňovalo pravidlo na rozdeľovanie slov podľa vyslovovaných slabík. (...) Sme toho náhľadu, že pomaly dozrieva čas na ľahšie riešenie otázky rozdeľovania slov v slovenčine“ (SR, 1942, s. 304). Po 2. svetovej vojne vznikli nové podmienky na prehodnocovanie slovenského pravopisu, ktoré sprevádzali bohaté diskusie.

### **Rozdeľovanie slov na konci riadka v odborných diskusiách v polovici 20. storočia**

V r. 1946 sa k novej reforme vyjadrovali mnohí jazykovedci. O rozdeľovaní slov písal aj Jozef Orlovský, ktorý zhrnul základné problémy predošlých *Pravidiel*, najväčším problémom bola pritom skupina konsonantov medzi dvomi samohláskami, dvojhláskami či polosamohláskami. J. Orlovský skonštatoval: „Z uvedených príkladov jasne vysvitá, že etymológia mnohých slov je do určitej miery subjektívneho charakteru, a preto treba hľadať východisko, ako odstrániť tieto čisto teoretické zásahy aj z nášho praktického používania“ (Orlovský, 1946, s. 44). J. Orlovský videl riešenie v poľskom pravopise, ktorý zaviedol niekoľko zásad: „a) spoluhlásková skupina môže sa ľubovoľne rozdeliť alebo aj celá preniesť na nový riadok. b) Také

složené výrazy, ktorých sklad je bez najmenších pochyb zjavný, a složené výrazy predponové, kde sa ich složenie v jazyku pociťuje, delia sa i v písme na švíku svojho složenia“ (tamže). Navrhované zásady by sa tak vyznačovali vysokou mierou variantnosti, ako príklady autor uvádza napr. *šť'a-stlivý* : *šť'as-tlivý* : *šť'ast-livý*, *An-glic-ko* : *A-nglicko* a pod. Pre cudzie slová by pritom platili tie isté pravidlá ako pre domáce. Vyjadrenie redakcie *Slovenskej reči* pod článkom J. Orlovského však zastalo iný názor: „Ohľad na menej zručných čitateľov vyžaduje také rozdelenie slova, ktoré by umožnilo samostatne vyslovovať slabiky. Ľubovoľnosť, ktorú podľa poľských pravopisných zásad autor navrhuje, obmedzíme práve hľadiskom výslovnostným: spoluhláskovú skupinu pričleníme k nasledujúcej slabike celú, ak tým nevzniká neobvyklá, ťažko vysloviteľná spoluhlásková skupina.“ (SR, 1946, s. 45).

Do diskusie o rozdeľovaní slov vstúpil v tom istom roku aj Jozef Ružička, ktorý odmietol stanovisko redakcie *Slovenskej reči* a zároveň odmietol aj Orlovského návrh argumentom, že „to, čo nie je jednotné vo svojej podstate, nemôže byť ani veľmi jednoduché“ (Ružička, 1946, s. 225). V článku ďalej podrobne opísal vývin danej problematiky v pravopisných príručkách od Bernoláka do 40. rokov minulého storočia, na základe ktorej môžeme potvrdiť vlastné závery, napr. že Štúrova *Náuka* kombinuje fonetické a morfológické hľadisko a že sila etymologického hľadiska silnela postupne od Czamblovej *Rukoväti*, pričom najsilnejšie sa prejavila v PSP z r. 1940. Ružičkove poznámky k rozdeľovaniu slov sa vyznačujú synchronným prístupom morfológa, ktorý systematicky vyvracal predošlé historické argumenty a zároveň sa opieral o súčasné jazykové povedomie a aktuálny jazykovedný výskum (porov. Ružička, 1946, s. 233).<sup>3</sup>

Základom Ružičkových návrhov bolo východisko, že „pri rozdeľovaní slov ide o rozloženie slova na slabiky. Toto pravidlo je nadradené všetkým iným požiadavkám. Teda celá otázka spočíva v tom, aby sme našli nejaké kritériá pre zistenie hraníc jednotlivých slabík. Ide tu najmä o požiadavky, vyplývajúce z morfológického složenia slova, a o požiadavky fonetické i fonologické o svojskej výstavbe slabiky v slovenčine“ (Ružička, 1946, s. 233 – 234). J. Ružička tvrdil, že hranica slabiky zložených slov je „určená morfológickým švíkom, ktorý vo veľkej väčšine prípadov je celkom zrejmy. V opačných prípadoch oddeľujeme morfológické jednotky na základe analógie“ (Ružička, 1946, s. 237). Ilustroval to na príkladoch slov *ob-lek*, *ná-jdem*, *po-jmem*, *na-dchnem* a *naj-mä*. Problém vyplýva jednak z toho, že také delenie sa zhoduje s etymologickým prístupom predošlých období (*ob-lek*) a tiež z toho, že slabiky *jdem*, *jmem*, *dchnem* sa nezhodujú s obvyklými podobami slovenských

---

<sup>3</sup> Neskôr sa k problematike vrátil Vincent Blanár v 50. rokoch 20. storočia, ktorý (pod vplyvom nových výskumov v oblasti morfológie) poukázal na to, že sa v *Pravidlách slovenského pravopisu* z r. 1940 zameňali odvodené a zložené slová: „V uvedenom príklade sa spojuje uplatňovanie nesprávnej pravopisnej zásady s nesprávnym gramatickým postojom“ (porov. Blanár, 1952 – 1953, s. 12).

slabík, pretože spoluhláska s vyšším stupňom sonórnosti predchádza spoluhláskam s nižším stupňom sonórnosti: „Pre ten prípad, ak medzi dvoma vokálmi stojí skupina konsonantov, platí pravidlo: Od bodu maximálnej sonórnosti po bod minimálnej sonórnosti môžu stáť hlásky iba v takom poradí, že ich stupeň sonórnosti klesá, a naopak, od bodu minimálnej sonórnosti po bod maximálnej sonórnosti zas len také hlásky, ktorých stupeň sonórnosti stúpa. (...) Podľa týchto fonetických skutočností môžeme teda objektívne zistiť hranice slabík“ (Ružička, 1946, s. 236). J. Ružička sa vrátil k Štúrovým obvyklým podobám slovenských slabík a navyše ich aj jasne definoval. Vo svojej práci zdôraznil štrukturalistický prístup k slovenskému pravopisu.

Jeho návrhy sa však nezobrali do úvahy v úplnosti. Dňa 3. júna 1948 sa zišiel Jazykovedný odbor Matice slovenskej, aby rokoval o pravopisnej reforme pripravovanej na r. 1950. Poradu viedol E. Pauliny a v záverečnom zhrnutí, ktoré obsahovalo päť bodov, sa ako prvé uvádza delenie slov, ktorého cieľom bolo „1. Odstrániť etymologické hľadisko pri delení slov, ktoré veľmi zaťažovalo pravopis; 2. Zvýšením voľnosti v delení slov uľahčiť túto pravopisnú otázku, ktorá je vyvolaná iba technickou stránkou písania a podstatnej dôležitosti nemá“ (Jóna, 1948 – 1949, s. 50). Práve druhým bodom sa návrh jazykovedného odboru odlišuje od návrhu J. Ružičku, ktorý s názorom, že ide len o technickú záležitosť, nesúhlasil. Slová sa podľa zhrnutia mali deliť na slabiky. Zložené slová sa delili podľa častí, z ktorých sa skladajú, ale ak sa zložené slovo neuvedomuje, zavádza sa variantnosť (*ro-zum* aj *roz-um*). V ostatných slovách sa oddeľuje kónsonant + vokál do nasledujúcej slabiky. V prípade skupiny spoluhlások patrí do druhej slabiky „taká skupina spoluhlások, na ktorú sa častejšie začínajú slová domáceho pôvodu“ (tamže). Tak sa delia slová ako *sa-dlo* (podľa *dlaň*), *rý-chly* (podľa *chlieb*), *se-stra* (podľa *strach*). Tam, kde možno nájsť viac možností, mohlo sa deliť podľa všetkých, t. j. *by-strý*, *bys-trý*, *byst-rý*. Ukazuje sa, že návrh nových pravidiel mal opäť stavať na jazykovom povedomí používateľov jazyka a na variantnosti.

Plánované vydanie reformovaných *Pravidiel* sa oddaľovalo, a tak v r. 1949 vyšli zrevidované PSP z r. 1940, ktoré priniesli „len nepatrné zmeny, a to opravy tlačových a niektorých zrejmych vecných chýb“ (Frlička, 1949 – 1950, s. 153). Výskum pravopisu však pokračoval a v r. 1952 bol na diskusiu predložený návrh nových *Pravidiel slovenského pravopisu*, ktorý vypracovali pracovníci Ústavu slovenského jazyka Slovenskej akadémie vied a umení. Deklaratívne sa prihlásili k demokratickým princípom, pričom rozdeľovanie slov na konci riadka sa „zjednodušujú takým spôsobom, že sa proti doterajším poučkám uplatňujú viac mechanické zásady. Ide o vec čisto praktickú, ktorá závisí od náhody, či nám na konci riadku ostáva dosť miesta“ (Jóna, 1951 – 1952, s. 276). V zásade sa tak problematika skupiny spoluhlások riešila tak, že ak sa švík nepocituje, prvý kónsonant ostáva v prvej slabike, zvyšok sa priradzuje k druhej tak v zložených, ako aj v odvodených slovách. Proble-



matické slová sa rozdeľovali týmto spôsobom: *nád-cha, naj-mä, ses-tra*. Návrh pravidiel prišiel aj s návrhom neoddeľovať samostatný vokál na začiatku slova, hoci tvorí samostatnú slabiku. Preto by sa napr. slovo *obuť* vôbec nerozdeľovalo (Peciar, 1951 – 1952, s. 288). Slovo *rozum* sa má rozdeľovať ako *ro-zum*, keďže predpona *roz-* má svoje významy, ale ani jeden z nich nevystupuje v slove *rozum*, a to aj napriek tomu, že *um* je samostatným základom (tamže), čím sa do popredia dostáva systémový prístup. Mechanickým prístupom k otázke rozdeľovania sa sledoval cieľ zjednodušiť ich, stabilizovať a zjednotiť.

18. ročník *Slovenskej reči* sa niesol v duchu príspevkov širšej odbornej verejnosti<sup>4</sup> o nových úpravách *PSP*, č. 11 – 12 s názvom *Pred úpravou slovenského pravopisu* bolo osobitne venované prejavom a diskusným príspevkom najvýznamnejších akademikov, univerzitných profesorov, jazykovedcov a niektorých spisovateľov.

### **Rozdeľovanie slov v *Pravidlách slovenského pravopisu s pravopisným a gramatickým slovníkom (1953 – 1971)***

Návrh pravidiel rozdeľovania slov sa preniesol do výsledných *Pravidiel slovenského pravopisu* z r. 1953. Pripomienky z diskusií spracovala Komisia pre vypracovanie nového vydania *Pravidiel slovenského pravopisu*, vymenovaná Zborom povereníkov. Definitívne znenie schválila Komisia pre záverečnú úpravu *Pravidiel slovenského pravopisu*.

Pravidlá sa definitívne odklonili od etymologického prístupu, ktorý sa prejavoval v mnohých oblastiach pravopisu, pričom pravidlá o rozdeľovaní slov sa zjednodušili, „dajúc prednosť praktickému deleniu“ (*PSP*, 1953, s. 9). Pri rozdeľovaní slov sa rozlišovali zložené slová a slová s predponou a jednoduché slová. V prípade, že sa pôvodné zloženie slova neuviedomovalo, malo sa deliť podľa pravidiel, ktoré platili pre jednoduché slová (*nad-chnúť, nád-cha, ro-zum, naj-mä*). Pravidlá pripúšťali v niektorých prípadoch variantnosť (napr. *vy-jde* aj *vyj-dem, prí-jmy* aj *prij-my* a pod.) (tamže, s. 45). Ak sa v jednoduchých slovách stretla skupina spoluhlások na rozhraní slabík, delilo sa podľa toho, či sa uvedomuje zloženie (odvodenie) slova (*sloven-ský, francúz-ština, lesk-lý* a pod.), alebo naopak, ak sa neuviedomuje, prípadne sa vnútri skupiny slovotvorný švík nenachádza, patrí prvá spoluhláska do prechádzajúcej, ostatné do nasledujúcej slabiky (*ses-tra, bys-trý, An-gličan, zaj-tra*). V pravidlách sa ďalej opakovane a explicitne zdôrazňovala možnosť uplatňovania variantov v praxi. Okrem toho sa prvýkrát objavilo pravidlo, ktoré zakazuje oddeľovať začiatočnú či koncovú slabiku, ak obsahuje len jednu samohlásku, čím sa vyriešil spor o slová *oblek, obliecť, obrat* a pod., pretože sa ich pôvodné zloženie úplne obišlo.

<sup>4</sup> Okrem spomínaného príspevku V. Blanára sa k otázke rozdeľovania slov vyjadril aj Ľudovít Meliš-Čuga (s. 116 – 124).

Z porovnania *Pravidiel* z r. 1953 a 1971 vyplýva, že v danej otázke sa nič nezmenilo, resp. sa nič nezmenilo až do nového vydania *Pravidiel* v r. 1991, keď došlo k preformulovaniu poučiek. Otázka rozdeľovania slov sa už nepreberala ani na stránkach *Slovenskej reči*, a to až do r. 1966, keď ju znova otvoril Ladislav Dvonč (1966, s. 219), ktorý na príkladoch ukázal, že sa dovtedy platné pravidlá v praxi nedodržiavali dôsledne, a to najmä v prípadoch skupiny konsonantov: „Doklady, ktoré sme tu uviedli, ukazujú, že v dnešných tlačených jazykových prejavoch sa celkom spontánne uplatňuje delenie, pri ktorom sa ponechávajú dve alebo viac spoluhlások na konci prvého riadku, hoci to Pravidlá nepripúšťajú“ (Dvonč, 1966, s. 222). L. Dvonč zdôraznil, že je potrebné dávať dôraz nielen na obvyklé zoskupenie konsonantov na začiatku, ale aj na konci slabiky: „napr. maj-ster (spojenie st na začiatku slov je bežné, spojenie js na konci slov sa vyskytuje zriedkavo; v našom materiáli máme doložené iba delenie maj-ster)“ (Dvonč, 1966, s. 224). V závere vyslovil názor, že v danom prípade nejde len o praktickú otázku, otázku konvencie, ale uplatňuje sa tu morfelematické členenie slov a tvarov, zákonitosti zoskupovania, spájania foném a ich frekvencia. L. Dvonč sa v *Slovenskej reči* ešte raz vyjadril k rozdeľovaniu slov typu *nájdem* (Dvonč, 1967, s. 234), v ktorom reaguje na variantnosť v rozdeľovaní slov *nájdem*, *vyjdem*, *pôjdem*, *príjmy*, pričom poukázal na to, že v nich ide o uplatnenie tzv. etymologického princípu. Pravidlá pritom podľa neho neodôvodňujú, prečo sa v tomto jedinom prípade dáva prednosť etymológii. Vyslovil tiež požiadavku dôsledného uplatnenia súčasného (synchronného) jazykového povedomia. L. Dvonč bol hlasom, ktorý žiadal racionalizáciu pravopisu (odstraňovanie výnimiek a nepravidelností zdedených z minulosti) (Dvonč, 1964, s. 258 – 269).

Požiadavke racionalizácie pravidiel (nie len rozdeľovania slov) a uplatnenia morfelematického členenia (ako naň poukázal J. Ružička<sup>5</sup>) vyhovelí nové *Pravidlá slovenského pravopisu* z r. 1991.

### **Rozdeľovanie slov v *Pravidlách slovenského pravopisu* (1991 – 2013)**

Súčasnú pravidlá sú v takmer nezmenenej podobe platné už 30 rokov. Myšlienkou ich tvorenia bola požiadavka vychádzať len z aktuálneho jazykovedného výskumu jazyka, tzn. že sa zo zreteľa stratilo bežné jazykové povedomie používateľov

---

<sup>5</sup> Pred Dvončovým príspevkom sa ojedinele venoval rozdeľovaniu J. Ružička v príspevku *Navštvívť, či nav-štvívť* (Ružička, 1960, s. 174 – 176). J. Ružička v ňom uvažoval, či v uvedených prípadoch ide o predponami odvodené slová, a to v súlade s vtedajším jazykovedným poznaním, t. j. na základe určovania morfelematických švíkov. Uviedol, že hoci sa v uvedených slovách morfelematický švík nepočítuje, sú v nich zjavné formálne sprievodné znaky predponových slov, a to striedanie dĺžky samohlásky v predponovej slabike a tiež v nasledujúcej, druhej slabike. Cieľom Ružičkovho príspevku bolo racionalizovať opodstatnenie variantného rozdeľovania slov podľa vtedajších *Pravidiel slovenského pravopisu* (1953), čím tiež posilnil systémový, morfelematický prístup k problematike, pretože jeho argumentácia vychádzala z nepriamych znakov.

jazyka. Autori príručky si za najdôležitejší cieľ stanovili zjednodušenie a racionalizáciu pravidiel (PSP, 2000, s. 17), čo sa odrazilo aj v kapitole o rozdeľovaní slov, ktoré už neboli formulované na základe zloženia slov, hoci v praxi sa na to, prirodzene, prihliada. Koncepcia stavia na rozlíšení dvoch spôsobov delenia slov, a to morfematické a slabičné delenie, pričom zo samotnej štruktúry uvedenej kapitoly vyplýva, že morfológické delenie slov má prioritné postavenie pred slabičným. Toto prioritné postavenie, hoci nie je paušálne, vnímajú aj používatelia jazyka, čomu sa budeme venovať v ďalších výskumoch.

Morfematické delenie sa uplatňuje pri oddeľovaní predpôň, slovotvorných prípon, gramatických morféme, ako aj v zložených slovách. Ak je však morfematické členenie nezreteľné alebo si ho neuvedomujeme, dávame prednosť slabičnému deleniu. Slabičné delenie sa uplatňuje podľa predošlých vydaní *PSP*, tzn. že v prípade dvoch a viacerých konsonantov sa prvá spoluhláska pripája k prvej slabike a ostatné k druhej slabike. Slová sa tiež rozdeľujú aj na mieste stretania sa dvoch samohlások patriacich do rozličných slabík. Slabičné delenie sa môže uprednostňovať aj v slovách *nav-štvíviť*, *prij-mu*, *náj-mu* a aj vtedy, keď sa základová morféma končí na samohlásku a príponová morféma sa začína skupinou spoluhlások. Pripúšťa sa tak variantné delenie, napr. *lieta-dlo* i *lietad-lo*, *baní-ctvo* i *baníc-tvo*, *lao-ský* i *laos-ký*. Výnimku tvorí aj skupina slov utvorených príponou *-ný* od prevzatých slov na *-cia*, ktoré rozdeľujeme dvojako, napr. *komerč-ný* aj *komerč-ný*. V nejasných prípadoch so skupinou spoluhlások navrhuje sa uplatniť dvojaké delenie (*jedno-tlivý* i *jednot-livý*). Pravidlá tiež uvádzajú prípady, v ktorých sa slovo nedelí, napr. ak koncovú či začiatočnú slabiku tvorí len jedna samohláska (*idea*), prípadne v cudzích slovách, ak sa skupinou spoluhlások označuje jedna fonéma (*Aber-deen*, *Liver-pool*, *Wa-shington*, *Bolo-gna*).

Aj tieto pravidlá však majú svoje úskalia. Napr. v prípade, keď „morfematické členenie slov nie je dostatočne zreteľné alebo si ho neuvedomujeme“ (tamže, s. 47), autori v žiadnom prípade nenarážajú na bežné jazykové povedomie používateľov v zmysle, v akom sa oň opierali napr. L. Štúr či S. Czambel. Ide o „uvedomovanie si“, teda vedenie ako výsledok vedomej myšlienkovvej a vedeckej činnosti. Zároveň je príručka charakteristická (tak ako to predurčila tradícia) silnou opisnou zložkou a absentujúcou vysvetľujúcou zložkou, ktorá by zreteľnejšie vyložila zložitejšie pravidlá, čím by sa zamedzilo niektorým neistotám v pravopise zo strany používateľov, napr. keď sa v cudzích slovách pripúšťa rozdelenie spoluhlások označujúcich jednu hlásku, ak nasleduje samohláska (*Mariazell* – *Mariazel-lu*). Týka sa to aj rozdeľovania slov, ktoré sú zamerané len na rozdeľovanie na konci riadka (tzn. že uvádzajú príklady s jedným miestom rozdelenia), pričom minimálne školská prax ukazuje, že je veľakrát potrebné rozdeliť celé slovo, najmä ak ide o slabičné delenie. V takom prípade nastávajú špecifické problémy. Prax tiež poukazuje na absenciu slovníka rozdeľovania slov.

## Záver

Kritérium praktickosti sa v minulosti spájalo s rôznymi prístupmi k riešeniu jazykových problémov, ktoré zodpovedali dobovým jazykovedným poznatkom, ale tiež ideológiám. Fonetický prístup L. Štúra vystriedal etymologický, ktorý od Czamblovej historickej lingvistiky nadobúdal silu ideologicky podmienenej národnej svojskosti jazyka v purizme.<sup>6</sup> S morfológickým výskumom prichádza prehodnocovanie rozdeľovania slov, či už na základe slovotvornom a tvarotvornom, alebo morfematickom, ktoré v súčasnosti zastáva prioritné postavenie oproti slabičnému deleniu, čo sa ukazuje napr. v prípadoch, keď sa dané pravidlá dostávajú do konfliktu. Danú „prioritnosť“ pociťujú aj používatelia v praxi, keď často uprednostnia morfematické rozdeľovanie slov napriek tomu, že ho neovládajú, prípadne sa s ním vôbec nestretli, čo v nich nakoniec vyvoláva jazykovú neistotu.<sup>7</sup> V každej dobe sa medzi najväčšie problémy zaraďovalo delenie skupín spoluhlások, samohlások, ktoré netvoria diftong, samostatné postavenie samohlások na začiatku a na konci morfémy, ako aj delenie cudzích slov. Okrem toho bolo vždy pomerne diskutabilné miesto zloženia slova či morfematický švík, na ktorých sa odborníci nezhodli najmä pre odlišný metodologický prístup k problematike. Uvedené problémy sa často riešili na základe jazykového povedomia (citu), keď sa autori pravidiel opierali napr. o nie veľmi presnú definíciu skupín hlások, na ktoré sa zvyčajne začínajú slová v slovenskom jazyku. Neskôr sa k tomu pridala aj požiadavka zohľadňovať zvyčajné zakončenia morfémy, resp. slov (L. Dvonč, 1966). V minulosti sa tiež presadzovalo aj mechanické riešenie (*Pravidlá slovenského pravopisu*, 1953), ktoré riešilo najmä problematické zoskupenia konsonantov na rozhraní slabík. Praktickosť rozdeľovania slov zohľadňovala už aj úzke stĺpce v novinách a iných printových médiách.

Náš príspevok má poukázať na vývoj otázky rozdeľovania slov na konci riadka v odborných diskusiách a v kodifikačnej praxi, ktorý je odrazom jazykových postojov metateoretických aj teoretických jazykových odborníkov. Odkazujeme tu na stratifikáciu používateľov jazyka podľa J. Dolníka (2019), ktorý na základe stupňa racionality vymedzuje štyri typy odborníkov: praktický jazykový odborník, školený jazykový odborník, teoretický jazykový odborník a metateoretický jazykový odborník. Keďže kodifikácia (a kodifikačné príručky vrátane pravopisných pravidiel) má odzrkadľovať jazyk všetkých týchto používateľov vrátane ich jazykových postojov, do ktorých sa premieta hodnotenie jazykových prostriedkov, je v ďalšom výskume dôležité nahliadnuť aj do jazykových postojov školených a praktických jazykových odborníkov.

---

<sup>6</sup> Purizmus sa ako ideológia charakterizuje „ako („prehnaná“) snaha čistiť jazyk od cudzích slov, niekedy aj od tzv. „nelogizmov“ (od toho, čo sa zdá nelogické a nepravideľné) či dokonca „neologizmov““ (Ondrejovič, 2015, s. 25). V danom období sa preto presadzovala svojskosť, t. j. „nie cudzosť“ na základe etymologického prístupu.

<sup>7</sup> Uvedenej problematike sa budeme venovať v osobitnej štúdií.

## Literatúra

- BLANÁR, Vincent: K novému vydaniu Pravidiel slovenského pravopisu. In: Slovenská reč, 1952 – 1953, roč. 18, č. 1 – 2, s. 11 – 17.
- DOLNÍK, Juraj: Stratifikácia používateľov jazyka. In: Jazykovedný časopis, 2019, roč. 70, č. 3, s. 515 – 528.
- DVONČ, Ladislav: K otázke racionalizácie slovenského pravopisu. In: Slovenská reč, 1964, roč. 29, č. 5, s. 258 – 269.
- DVONČ, Ladislav: Z problematiky rozdeľovania slov v slovenčine. In: Slovenská reč, 1966, roč. 31, č. 4, s. 219 – 225.
- DVONČ, Ladislav: K rozdeľovaniu slov typu *nájdem*. In: Slovenská reč, 1967, roč. 32, č. 4, s. 234 – 239.
- FRLIČKA, Ján: Pravidlá slovenského pravopisu s pravopisným slovníkom. Dotlač prvého vydania povolená výnosom Povereníctva školstva, vied a umení zo dňa 27. XI. 1948, č. 7405/1948-prez. Vydala Matica slovenská r. 1949. Cena viaz. Kčs 120,- (recenzia). In: Slovenská reč, 1949 – 1950, roč. 15, č. 5, s. 152 – 153.
- JÓNA, Eugen: Porada o pravopise. In: Slovenská reč, 1948 – 1949, roč. 14, č. 1 – 2, s. 48 – 54.
- JÓNA, Eugen: O novej úprave slovenského pravopisu. In: Slovenská reč, 1951 – 1952, roč. 17, č. 9 – 10, s. 265 – 278.
- KRAJČOVIČ, Rudolf – ŽIGO, Pavol: Dejiny spisovnej slovenčiny. Bratislava: Univerzita Komenského Bratislava 2006. 252 s.
- MELIŠ-ČUGA, Ľudovít: K návrhu nových Pravidiel slovenského pravopisu. In: Slovenská reč, 1952 – 1953, roč. 18, č. 4, s. 116 – 124.
- ONDREJOVIČ, Slavomír: Medzi purizmom a globalizmom. In: Jazyk v politických, ideologických a interkultúrnych vzťahoch. Sociolinguistica Slovaca 8. Zborník z konferencie Jazyk v politických, ideologických a interkultúrnych vzťahoch konanej 21. – 22. 5. 2014 v Bratislave. Eds. J. Wachtarczyková – L. Satinská – S. Ondrejovič. Bratislava: Veda 2015, s. 25 – 32.
- ORLOVSKÝ, Jozef: K problému rozdeľovania slov v slovenčine. In: Slovenská reč, 1946, roč. 12, č. 1 – 2, s. 42 – 45.
- O rozdeľovaní slov *dobrý*, *múdry* ap. In: Slovenská reč, 1932 – 1933, roč. 1, č. 7, s. 160.
- PECIAR, Štefan: K jednotlivým bodom novej pravopisnej úpravy. In: Slovenská reč, 1951 – 1952, roč. 17, č. 9 – 10, s. 278 – 298.
- Pravidlá slovenského pravopisu s pravopisným a gramatickým slovníkom. Red. Š. Peciar. Bratislava: Slovenská akadémia vied 1953. 407 s.
- Pravidlá slovenského pravopisu s pravopisným a gramatickým slovníkom. 11. zrevid. vyd. Red. Š. Peciar. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied 1971. 422 s.
- Pravidlá slovenského pravopisu. Red. M. Považaj. Bratislava: Veda 1991. 533 s.
- Pravidlá slovenského pravopisu. Red. M. Považaj. 3. upr. a dopln. vyd. Bratislava: Veda 2000. 592 s.
- Pravidlá slovenského pravopisu. 4. nezm. vyd. Red. M. Považaj. Bratislava: Veda 2013. 590 s.
- Rozdeľovanie slov v slovenčine. In: Slovenská reč, 1942, roč. 9, č. 9, s. 304.
- RUŽIČKA, Jozef: Rozdeľovanie slov v slovenčine. In: Slovenská reč, 1946, roč. 12, č. 7 – 10, s. 224 – 239.
- RUŽIČKA, Jozef: *Na-vštvít'*, či *nav-štvít'*? In: Slovenská reč, 1960, roč. 25, č. 3, s. 174 – 176.

## Internetové zdroje

- BANÍK, Anton Augustín: Pravidlá slovenského pravopisu s pravopisným slovníkom. Martin: Matica slovenská 1940. Dostupné na: <https://www.juls.savba.sk/ediela/psp1940/psp1940-text.pdf> [cit. 21. 6. 2021].

- CZAMBEL, Samuel: Rukoväť spisovnej reči slovenskej. Turčiansky Sv. Martin: Vydanie Knihkupecko-nakladateľského spolku 1902. Dostupné na: <https://www.juls.savba.sk/ediela/rsrs1902/rsrs1902.pdf> [cit. 21. 6. 2021].
- ŠTÚR, Ludevít: Nauka reči Slovenskej. V Prešporke 1846. Dostupné na: [https://www.juls.savba.sk/ediela/nrs/nauka\\_reci\\_slovenskej.html](https://www.juls.savba.sk/ediela/nrs/nauka_reci_slovenskej.html) [cit. 21. 6. 2021].
- VÁŽNÝ, Václav: Pravidlá slovenského pravopisu s abecedným pravopisným slovníkom. Praha: Štátne nakladateľstvo, Matica slovenská 1931. Dostupné na: <https://www.juls.savba.sk/ediela/psp1931/psp1931-hq.pdf> [cit. 21. 6. 2021].